

omfatter enkelte private sykehus. Forfatteren har i mange år virket som lege. Han er nå professor ved Institutt for offentlig rett, Universitetet i Oslo.

Bokens første del omhandler utviklingen av pasientrettigheter i Norge og pasientrettighetslovens forhold til beslektet lovgivning. I bokens andre del gjennomgås lov om pasientrettigheter kapittel for kapittel: rett til helsehjelp og transport, rett til medvirkning og informasjon, samtykke til helsehjelp, rett til journalinnsyn, barns særlige rettigheter, klage, pasientombud. Lovens bestemmelser er kommentert i lys av lovens forarbeider, forskrifter, domsavsigelser, offentlige dokumenter, rettsvitenskapelige referanser og annet rettskildemateriale.

Blant mange engasjerende temaer vil jeg nevne temaet samtykke til helsehjelp. Som hovedregel er det nå lovfestet et krav om pasientens samtykke til å få helsehjelp. Det er også regler for samtykke på vegne av mindreårige og av pasienter uten samtykkekompetanse. Mange leger møter pasienter uten samtykkekompetanse. Bokens språk er klart. Andre utgave er fyldigere enn første utgave. Leseren finner litteraturliste, oversikt over relevante offentlige dokumenter, lovregister og domsregister. Dette er en vesentlig kunnskapskilde vedrørende pasientrettigheter. Boken mangler stikkordregister, det gjorde også første utgave. Det reduserer bokens verdi som oppslagsbok for leger. Bokens eksempler er hentet fra ulike rettskilder. Flere problemstillinger og begreper kunne vært belyst av eksempler fra den kliniske hverdag.

Rolf Hanao

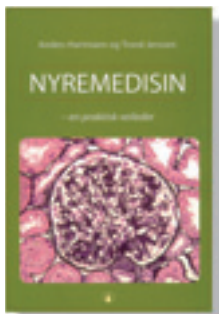
Nevrokirurgisk avdeling
Ullevål universitetssykehus

Godt på norsk om nyrer

Anders Hartmann, Trond Jenssen

Nyremedisin

En praktisk veileder. 215 s, tab, ill. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2004. Pris NOK 395 ISBN 82-05-32555-3

Forfatterne er overleger ved Rikshospitalets nyremedisinske avdeling og professorer ved universitetene i Oslo og Tromsø. De er blitt inspirert av sine studenter til å lage denne boken. Undertittelen, *En praktisk veileder*,

henspieler på at forfatterne innledningsvis tar et uvanlig grep med et kapittel på 44 sider om vanlige presentasjonsformer av nyresykdom. Her presenteres og diskuteres undersøkelse og behandling av de vanligste symptomer og tegn ved nyresykdommer,

bl.a. illustrert ved noen representative og autentiske sykehistorier. Kapitlet fremstår som en utmerket innføring i nyresykdommenes omfattende og mangfoldige ytringsformer. En liten innvending kan være at studentene kastes hodestups inn i ukjente begreper og problemer som krever tett oppfølging av lærere. Kanskje ville noen innledende forklaringer av terminologi og begreper vært nyttige.

Bokens øvrige åtte kapitler er bygd opp som en vanlig lærebok. Glomerulære, tubulointerstitielle og vaskulære sykdommer behandles i egne oversiktlige kapitler. Det skilles greit mellom immunologiske og hemodynamiske årsaksforhold, mellom primære og sekundære glomerulopatii og mellom nefritt og nefrose. I omtalen av disse kompliserte begreper og sykdommer synes jeg boken skiller seg fordelaktig ut fra andre lærebøker for studenter. I disse kapitlene fremstilles og diskuteres problemer som studentene alt har møtt i innledningskapitlet. Det er en stor fordel for tilegnelsen, selv om det blir gjentakelser – eller kanskje nettopp derfor. Boken slutter med to kapitler om konservativ og aktiv behandling av kronisk nyresvikt, områder hvor forfatterne er på hjemmebane og kvaliteten er deretter. Innimellom er det kapitler om akutt nyresvikt, nyrestein og nyresyke ved svangerskap av mer ordinær karakter.

Boken har en rekke nyttige tabeller, illustrasjoner og røntgenbilder som er pent presentert. I særklasse er en lang serie lysmikroskopiske og elektronmikroskopiske fotografier tatt og beskrevet av overlege Erik Heyerdahl Strøm ved Rikshospitalets avdeling for patologi. Bildet av en normal glomerulus pryder med rette forsiden. Boken har bløte permer, men sidene er av glanset kvalitet velegnet for bildene. Honnør til forlaget! Det er en glede å fastslå at forfatterne har lagt stor vekt på de histologiske forandringer for å bibringe forståelse for nyresykdommenes årsaksforhold og ytringsformer. Boken fremstår også som et histologisk nyreatlas av internasjonal klasse.

Jeg savner et innledningskapittel om noen sentrale fysiologiske og patofysiologiske relasjoner på celle- og organnivå mellom natrium, kalium, klor og vannstoffer. Omtale av hyper- og hypokalemi henger derfor litt i luften. Acidose er vel behandlet. Den hypokloremiske alkalose ved hypokalemi er ikke nevnt. Ordene alkalose, klor og natrium finnes ikke i boken. Hvis alkalose hadde vært omtalt, ville det også vært naturlig å ta med melk-alkalisyndromet, som riktignok er sjeldent men patofysiologisk interessant. Ved omtalen av hyperkalemi savner jeg beskrivelse av de karakteristiske EKG-forandringer som kan være av diagnostisk verdi. Jeg savner et kapittel om dosering av medikamenter ved nyresvikt og spesielt omtale av diuretika. Nå streifes dette så vidt i en tabell. Kanskje

det er forklaringen på at diuretika ikke foreligger som stikkord. Jeg savner angivelse av at hyaline sylindrer består av det nyrespesifikke protein uromukoid. Bortsett fra disse bemerkninger mener jeg at det meste er med og fremstilt begripelig og korrekt.

Referanselisten på slutten av hvert kapittel er uvanlig ved at det gis nasjonale preferanser. Forordet angir: «Siden dette er en norsk lærebok, har vi bevisst referert til norske erfaringer, der slike finnes.» Jeg er i tvil om at dette er gode signaler til studenter og andre. Fremgangsmåten kan føre til at man får et fortegnert bilde av utviklingen.

Referanselister har lett for å feste seg. Her har fremgangsmåten ført til merkværdigheter. For eksempel har man valgt å belegge den gode erfaring med dialyse ved metanolforgiftning med en artikkel i Tidsskriftet fra 2003, mens det foreligger norske bidrag decennier tidligere. Ved svangerskapsforgiftning angis det som en erfaring fra 1998 at hodepine og synsforstyrrelser er alvorlige symptomer. Gynekologene vil nok trekke på smilebåndet. I stedet for referanselister bør man i nye opplag begrense seg til «anbefalt litteratur». Man bør også ta hensyn til at boken kan få et nordisk marked. Det er den god nok til, bl.a. på grunn av Strøms bilder.

Boken foreligger i et greit språk og er delikat presentert. Et stikkordregister kunne det vært nedlagt mer arbeid i, metanol savnes. Men så blir jo spørsmålet om det er behov for en slik bok på norsk? Nefrologi er jo godt dekket i de vanlig brukte lærebøker i indremedisin på engelsk. Kapitlene om nyresykdommer i disse er av omtrent samme omfang og kvalitet, og en slik må jo studentene skaffe seg i alle fall. *Nyremedisin* har imidlertid et sterkt fortrinn på grunn av de histologiske bilder.

Dagens nefrologi fremstår for mange som komplisert, og på mange områder er det ved klassifisering, undersøkelse og behandling ingen internasjonal konsensus. På viktige områder har vi her til lands utviklet nasjonale tradisjoner, noe bl.a. forfatterne har bidratt til. Jeg er derfor kommet til at det er behov for denne boken på norsk. Mine innvendinger i det foregående blir små i forhold til hovedbeholdningen. Jeg synes forfatterne har lyktes svært godt i sitt forsett.

Det er en glede å anbefale *Nyremedisin* som lærebok for medisinske studenter og som veileder for andre interesserte, i første rekke for indremedisinere, urologer og sykepleiere ved avdelinger for nyresykdommer.

Erik Enger
Jar